

Raziskovalna naloga

ETNOLOGIJA

INICIACIJE NA GIMNAZIJI KRANJ

AVTOR: ANA MEGLIČ

MENTOR: prof. PATRICIJA VELDIN

Leto izdelave 2017

Gimnazija Kranj

Vsebina

1.	POVZETEK	3
2.	SUMMARY	3
3.	ZAHVALA.....	4
4.	UVOD	5
4.1.	RAZISKOVALNE METODE	6
4.2.	POSTAVITEV PROBLEMA.....	7
5.	INCIACIJE	8
5.1.	POMEN INICIACIJ	8
6.	GIMNAZIJA KRANJ	9
6.1.	O GIMNAZIJI KRANJ	9
6.2.	ZGODOVINA GIMNAZIJE KRANJ.....	11
6.3.	INCIACIJE NA GIMNAZIJI KRANJ.....	13
7.	ANKETIRANJE.....	20
7.1.	REZULTATI IN ANALIZA ANKETE.....	20
8.	ZAKLJUČEK.....	27
9.	VIRI IN LITERATURA	30
	KAZALO SLIK	31
	KAZALO GRAFOV	32
10.	PRILOGE.....	33
10.1.	ANKETNI VPRAŠALNIK.....	33

1. POVZETEK

V raziskovalni nalogi se bom ukvarjala z iniciacijami oziroma obredi prehoda na Gimnaziji Kranj, eni izmed največjih slovenskih gimnazij. Šolo odlikujejo odličen orkester, pevski zbor, gledališke skupine ter športne ekipe, ki jih sestavljajo znanja željni dijaki iz celotne Gorenjske. Prav ti pa se tekom gimnazijskih let soočajo z prelomnicami, med katere štejem tudi obrede prehoda, ki so jih deležni na Gimnaziji. Da raziščem to področje sem se odločila, ker sem bila skozi gimnazijska leta tudi sama del le teh. Zanima me kakšen je odnos dijakov in profesorjev do obredov prehoda ter kako so se le ti spreminjali skozi zgodovino. Odločila sem se da zberem čim več podatkov tako o Gimnaziji, kot tudi o obredih, podatke povežem ter ugotovim katere iniciacije gimnazijec pravzaprav doživlja. Primerjala sem obrede prehoda na Gimnaziji Kranj danes in nekoč ter odnos do obredov med prvošolci in četrtošolci.

2. SUMMARY

Research project is dedicated to the initiations and ritual passages at Gimnazija Kranj, one of the largest slovenian secondary schools. The school is distinguished by an excellent orchestra, choir, theater groups and sports teams, which consist of knowledge eager students from across the Gorenjska region. These students are faced with turning points in life, which includes the ritual passages that they receive at school during the high school years. To discover this field I decided, because I have been through them myself. I am interested to know what is the attitude of students and professors to the rites of transition and how this shall be changed throughout history. I decided to gather as much information as the Gymnasium, as well as the rituals, data link and find out what is actually experiencing a high school student. I compared a rituals of passage today and in the past, and the relationship to the rites of first graders and fourth grade.

3. ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorici prof. Patriciji Veldin, za vse koristne nasvete, podporo in vestno spremljanje mojega dela.

Zahvaljujem se sošolki Niki Štirn za pomoč pri prevodu povzetka v angleški jezik.

Gospe Nataši Kne, univ. dipl. fil. se zahvaljujem za posredovane podatke o Gimnaziji Kranj.

Zahvaljujem pa se tudi vsem gimnazijcem, ki so sodelovali v raziskavi in odgovorili na anketni vprašalnik, ter pripomogli k kvalitetnejši izpeljavi naloge.

4. UVOD

Sedim v knjižnici. Zrem v police regala, na katerim z velikimi tiskanimi črkami piše etnologija. S pogledom preletim naslove knjig. Povsod obredi, prehodi, a najbolj se mi vtisne beseda iniciacije. Iniciacije? V glavi se mi prikaže slika temnopoltih mladeničev, ki plešejo in pojejo ob ognju. Pa vendar mi beseda iniciacije ne da miru. Kaj so iniciacije? To si želim raziskati. Kaj kmalu ugotovim, da je iniciacija neke vrste obred, kjer se posameznika sprejme med odrasle. Med odrasle? Kaj to pomeni? Bi to lahko pomenilo, da je iniciacija obred s katerim te sprejmejo v srednjo šolo ali na fakulteto? Je to trenutek ko popiješ prvi kozarec alkohola, obuješ visoke pete ali lakaste čevlje in si na skrbno polikano srajčko zavežeš metuljčka? Ali ko te prava vizažistka naliči, da boš v soju luči lahko zasijala, med tem ko te bo soplesalec vrtel v ritmih angleškega valčka? Je to povezano s fazaniranjem, maturantskim izletom, maturo, vpisom na fakulteto, maturantskim plesom? Sem tudi sama del teh iniciacij? Katere navade in običaji srednješolcev oziroma gimnazijcev so pravzaprav tiste, ki že generacije vplivajo na njihovo odraščanje in sprejemanje v družbo? Kakšno vlogo imajo družba, učitelji in starši pri teh obredih?

V raziskovalni nalogi želim zbrati čim več podatkov o tem, kaj iniciacije so. Kot letošnja maturantka želim predstaviti iniciacije, ki sem jih že doživela in spoznati iniciacije, ki jih bom še doživela, ter se vživeti v doživljanje iniciacij, kot so jih doživeli moji predhodniki na Gimnaziji Kranj. Spoznati in predstaviti želim vlogo staršev, profesorjev, ravnatelja pri obredih prehoda. Zanimajo me tudi, kako iniciacije doživljajo moji sovrstniki in kako smo jih doživljali kot prvošolci. Predstavljajo za učence, učitelje in starše, trenutke veselja in sproščenosti ali stresne trenutke ob pripravah, učenju in preživljanju. Že v preteklosti so bili obredi cenjeni, danes pa dajemo tem posebnim priložnostim še poseben poudarek.

4.1. RAZISKOVALNE METODE

Raziskovanje sem pričela z zbiranjem podatkov in informacij o Gimnaziji Kranj, njeni zgodovini in bivših maturantih. Ugotovila sem, da je med bivšimi maturanti veliko število uspešnih podjetnikov, politikov, športnikov in kulturnikov, kar zagotavlja, da je Gimnazija Kranj ustanova uspešnih in ambicioznih.

Da bi lahko povezala dogodke in iniciacije, sem poiskala informacije o iniciacijah in njihovem pomenu. Na ta način sem ugotovila, katerih obredov prehoda so deležni dijaki Gimnazije Kranj. Tudi te sem opisala in jim dodala slikovno gradivo. V večini sem slikovno gradivo pridobila v arhivu Gimnazije Kranj.

Po zbrani literaturi sem začela s primerjavo iniciacij danes in nekoč. Najbolj izčrpne informacije sem pridobila na področju maturantskega sprevoda, za kar se najlepše zahvaljujem prof. Nataši Kne.

Z nekaterimi profesorji, ki so nekoč tudi sami sedeli v šolskih klopih Gimnazije Kranj, sem opravila krajše pogovore. Nekatere informacije, ki sem jih pridobila na ta način sem vključila v sam teoretičen del, medtem ko sem nekatere zanimivosti uporabila v zaključku. Na sploh pa so mi ti pogovori pomagali razumeti razlike in podobnosti, iniciacij na Gimnaziji Kranj danes in nekaj desetletij nazaj.

Anketirala sem gimnazijce, in sicer 44 četrtošolcev in 32 prvošolcev, torej skupno 76 dijakov Gimnazije Kranj. Anketa je vključevala vprašanja o pogledu dijakov na različne dogodke, ki jih doživljajo tekom gimnazijskih let in kakšni sta po njihovem mnenju vlogi staršev in profesorjev pri teh dogodkih. V anketi sem preverila tudi, ali dijaki poznajo zgodovino naše Gimnazije, in ali znajo naštet predmete, ki so del maturantskega sprevoda. Pozanimala sem se tudi, ali bi dijaki prepoznali še kakšen dogodek, ki bi ga lahko označili za obred oziroma iniciacijo in je del šolanja na Gimnaziji. Anketirance sem povprašala, kateri izmed obredov bo v njihovih življenjih pustil največji pečat. Anketa je dodana v prilogi.

Pri raziskovanju sem uporabljala deduktivno metodo sklepanja, saj sem na podlagi nekaj splošno veljavnih predpostavk izpeljala nove trditve.

4.2. POSTAVITEV PROBLEMA

Ob zbiranju gradiva sem se soočila s številnimi podatki in pojmi. Najprej sem poiskala podatke o Gimnaziji Kranj.

Zanimalo me je:

- Kakšni so pogledi dijakov na iniciacije na Gimnaziji Kranj?
- Kdo ima, po mnenju gimnazijcev, najpomembnejšo vlogo tekom njihovega izobraževanja?
- Katera od iniciacij za gimnazijce predstavlja največjo prelomnico?

HIPOTEZE

Preden sem postavila hipoteze sem zbrala podatke o Gimnaziji Kranj in o iniciacijah. S pomočjo teh informacij sem postavila hipoteze:

1. HIPOTEZA: Obredi prehoda za dijake predstavljajo stres, največji stres pa za dijake predstavlja matura.
2. HIPOTEZA: Najpomembnejšo vlogo pri iniciacijah imajo profesorji oziroma njihov odnos do učencev.
3. HIPOTEZA: Danes so ti obredi prehoda bolj cenjeni kot nekoč.
4. HIPOTEZA: Četrtošolci boljše poznajo zgodovino in iniciacije na Gimnaziji Kranj.

5. INICIACIJE

5.1. POMEN INICIACIJ

Iniciacija po definiciji Slovarja slovenskega knjižnega jezika pomeni obredno sprejemanje mladine med odrasle. Gre torej za neke vrste obred prehoda.

5.1.1. OBRED

Obred oziroma ritual je prikaz določenih gest, dejanj ali govorniških obrazcev. Le ti so pogosto spremljani tudi z glasbo in petjem. Obred je splošen pojav v vseh religijah. Gre za simboličen dogodek in izraža najrazličnejše odnose do svetega kot so molitev, priklanjanje, klečanje, klicanje ter obeležitev pomembnih dogodkov iz življenja posameznika ali neke skupnosti. Kadar obred izgubi vezo z religijo, preide v folkloro in običaje (kresovanje, jurjevanje, pustovanje in podobni).

6. GIMNAZIJA KRANJ

Prestolnica znanja in vedoželjnosti.

6.1. O GIMNAZIJI KRANJ

Poslopje današnje gimnazije stoji na naslovu Koroška cesta 13, Kranj. Na zahodni strani jo omejuje Slovenski trg, južno ležita Hotel Creina in blagovnica Globus. S položajem v tem delu mesta gimnazija predstavlja ne samo eno najbolj markantnih stavb, temveč je dejansko tudi osrednja izobraževalna ustanova v mestu.

Danes je kranjska gimnazija ena največjih slovenskih gimnazij. V 36 učilnicah, dveh telovadnicah, konferenčni dvorani in večnamenskem prostoru poteka pouk za 33 oddelkov, v katerih je vpisano okoli 900 dijakov.

Gimnazija Kranj je danes ena izmed dveh splošnih gimnazij v Kranju ter ena izmed treh slovenskih gimnazij, ki izvaja program mednarodne mature. Gre za mednarodno priznan program, ki ob zaključku omogoča študij na večini univerz po svetu, tudi na tistih najbolj prestižnih, kot so Harvard, Oxford in Cambridge.

Gimnazija Kranj je vzgojila številne maturante, ki so ponesli njeno ime in ime Kranja v svet. V ta namen je za svoje delo dobila več velikih priznanj. Leta 1976 je predsednik republike odlikoval kranjsko gimnazijo ob 75-letnici prve mature z odlikovanjem zaslug za narod s srebrnimi žarki. Istega leta je dobila nagrado občine Kranj, leta 1991 pa ji je Skupščina občine Kranj podelila veliko plaketo občine Kranj. Ob stoletnici prve mature leta 2001 pa je predsednik države odlikoval našo Gimnazijo s Srebrnim častnim znakom svobode Republike Slovenije za zasluge pri izobraževanju številnih generacij dijakov. Nedvomno ta priznanja kažejo na velik pomen in vlogo, ki jo je imela kranjska gimnazija v preteklosti in jo ima v sedanjosti.

Sedanji ravnatelj Gimnazije Kranj je mag. Franc Rozman, ki si prizadeva za uspešnost in nadaljnji razvoj gimnazije. Ob boku mu stoji izobražen in strokoven kader.

6.1.1. NEKDANJI DIJAKI GIMNAZIJE KRANJ

Gimnazijo Kranj so obiskovali mnogi uspešni in uveljavljeni podjetniki, politiki, športniki in kulturniki. Naj jih navedem nekaj:

POLITIKI	ŠPORTNIKI	KULTURNIKI
• Ernest Petrič - diplomat, predsednik ustavnega sodišča • Jelko Kacin - evroposlanec • Ivo Bizjak - minister • Janez Potočnik - evropski komisar • Andrej Šter - minister • Karl Erjavec - predsednik stranke DeSUS • Branko Grims - poslanec • Franc Kramar - župan • Borut Sajovic - župan • Peter Vencelj - minister	• Nataša Kejžar - plavalka • Alenka Kejžar - plavalka • Tadej Valjavec - kolesar • Borut Petrič - plavalec • Darjan Petrič - plavalec • Gregor Fučka - košarkar • Marko Milič - košarkar • Tomo Česen - alpinist • Boštjan Goličič - hokejist • Žiga Jeglič - hokejist • Marija Štremfelj - alpinistka • Andrej Štremfelj - alpinist • Nejc Zaplotnik - alpinist • Matej Mohorič - kolesar • Cene Prevc - smučarski skakalec	• Petar Milič - pianist • France Pibernik - pesnik, pisatelj • Zmago Puhar - slikar • Živa Rogelj - televizijska voditeljica, novinarka • Andrej Šifrer - pevec • France Štiglic - režiser • Manca Izmajlova - pevka • Danilo Švara - skladatelj, dirigent

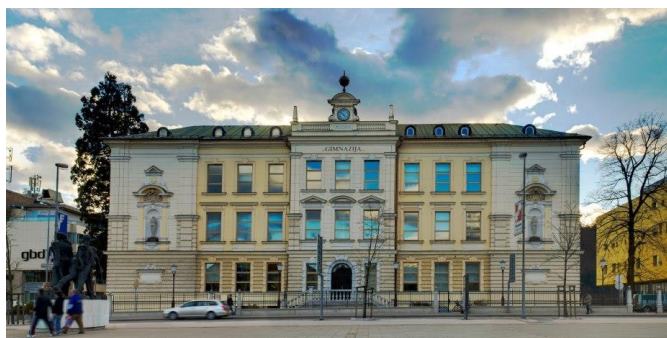
6.2. ZGODOVINA GIMNAZIJE KRANJ

Mesto Kranj je kot gospodarsko in regijsko središče Gorenjske v vsem svojem razvoju imel pomembno vlogo tudi v vzgoji in izobraževanju. Pri tem je imela nadvse pomembno vlogo tudi Gimnazija Kranj, ki je 20. septembra 1870 postala prva gimnazija na slovenskem s slovenščino kot učnim jezikom.

Gimnazija je preživela dve vojni, od katerih je prva močno okrnila njeno delo, druga pa ga je celo prekinila. V svoji zgodovini je bila gimnazija večkrat ukinjena. Nazadnje je bil klasični gimnazijski program ukinjen med leti 1981 in 1991. Osamosvojitve Slovenije, leta 1991 je namreč povzročila veliko spremembo izobraževalnega sistema. Ponovno je bil vpeljan gimnazijski program in s tem tudi matura.

Slika 1: GIMNAZIJA KRANJ NEKOČ
Vir: Nataša Kne

Slika 2: GIMNAZIJA KRANJ DANES
Vir: Arhiv Gimnazije Kranj

6.2.1. PRVA MATURA NA GIMNAZIJI KRANJ

Ko je avstrijsko prosveto ministrstvo 12. 9. 1861 izdalo dekret o ustanovitvi klasične nižje gimnazije, se je pouk začel s prvim in drugim razredom. Gimnazija je imela 100 dijakov in 4 profesorje. Prvo večjo spremembo je gimnazija doživela 1870. leta, ko je bila iz klasične spremenjena v nižjo realno gimnazijo s slovenskim učnim jezikom. Kasneje so gimnazijo skušali večkrat tudi ukiniti. 21. 6. 1894 je bil podpisan akt o ustanovitvi popolne klasične gimnazije v Kranju. Kjer se je v nižji gimnaziji poučevalo v slovenskem jeziku, v višji pa v nemškem. Prvo šolsko leto sta bila odprta prva dva razreda, vsako naslednje leto pa so dodali po en razred, kar je v šolskem letu 1900/1901 dalo osem razredov in prvo veliko maturo.

6.2.2. ČASOVNA KAPSULA NA GIMNAZIJI KRANJ

Na zadnji februarski dan 2017 so na Gimnaziji Kranj odkrili sto dvajset let staro časovno kapsulo.

Ta čas je namreč potekala energetska sanacija stavbe s prenovo električnih inštalacij. Delavci so po besedah ravnatelja mag. Franca Rozmana prostor za električno omarico zarisali prav na mestu, na katerem je bil sklepni kamen in za njim niša, v katero so ob odprtju nove stavbe gimnazije v Kranju 18. septembra 1897 vložili bakreno skrinjico z dokumenti. V njej so našli kar štirideset različnih dokumentov in tako po mnenju strokovnjakov predstavlja najbogatejšo tovrstno najdbo pri nas, po besedah konservatorke Nike Leben iz kranjske enote zavoda za varstvo kulturne dediščine pa gre za zelo dragoceno najdbo, ki ima pomembno vrednost za slovensko šolstvo. V skrinjici so našli še revije in časopise iz tistega obdobja, usnjen mošnjiček z avstro-ogrskimi kovanci in dvema zarjavelima gumbkoma, lekarniško vrečko in fotografijo Kranja iz tistega časa.

Dokumente iz časovne kapsule bodo preučili in restavrirali, potem pa jih bodo najverjetneje vrnili starim zidovom gimnazije.

Slika 3: BAKRENA SKRINJICA

Vir: <https://www.rtv slo.si/>

Slika 4: VSEBINA BAKRENE SKRINJICE

Vir: <http://www.gimkr.si/>

6.3. INICIACIJE NA GIMNAZIJI KRANJ

Tradicija maturantskih običajev izvira verjetno iz srednjeevropskega kulturnega kroga in sicer iz univerzitetnih in študentskih običajev v Nemčiji iz 17. ali 18. Stoletja.

6.3.1. KRST PRVOŠOLCEV

Šola formalizira tudi sprejem prvošolcev v šolsko skupnost. Gre za dogodek, ki ga pripravi dijaška skupnost, prisotni pa so tako četrtošolci, prvošolci in ostali dijaki ter profesorji, kot tudi starši prvošolcev. Ravnatelj je ta dan še posebej dobre volje, tradicionalno pa si nadene tudi svoj slamnik, ki ga potem ponosno razkazuje vsem prisotnim. Četrtošolci pripravijo igre in razna zabavna tekmovanja. Dijaki prvih letnikov, oziroma fazani, kot jih radi poimenujejo dijaki višjih letnikov, morajo povedati tudi zaprisego. Uradno velja, da dijaki prvih letnikov od trenutka ko povejo prisego, in prisežejo, da bodo spoštovali Gimnazijo Kranj in ji bodo v ponos, ni so več fazani, temveč pravi gimnazijci. Prvi letniki na ta način spoznajo prvi obred na svoji gimnazijski poti. Dogodek se zaključi s plesnim rajanjem in velikim piknikom na šolskem dvorišču.

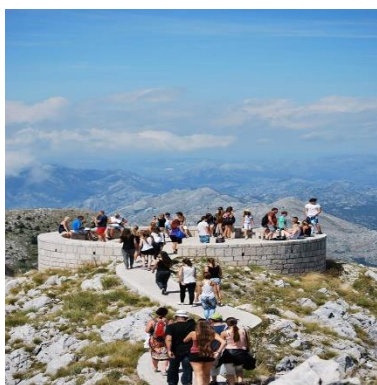
Slika 5: PRVOŠOLCI NA KRSTU
Vir: Arhiv Gimnazije Kranj

Slika 6: POGOSTITEV PO KRSTU PRVOŠOLCEV
Vir: Arhiv Gimnazije Kranj

6.3.2. MATURANTSKA ESKURZIJA

V sodobnem času je maturantska ekskurzija organizirana že na začetku četrtega letnika, oziroma zadnji teden avgusta. V šestdesetih in sedemdesetih letih so prevladovali izleti npr. v Grčijo, tudi po Jugoslaviji ali v Španijo. Tudi danes ni precej drugače, saj Gimnazija Kranj ponovno obuja staro maturantsko ekskurzijo po bivši Jugoslaviji z izjemo Makedonije in Kosova. Obira pa tudi nove poti, saj se dijaki lahko navdušujejo nad sotesko Tare, ki jo doživijo na gumenjaki. Pogosto ima maturantska ekskurzija predvsem maksimalno sproščujoč in zabaven značaj.

Slika 7: DIJAKI NA MATURANTSKI ESKURZIJI
Vir: Arhiv Gimnazije Kranj

Slika 8: MATURANTSKA ESKURZIJA L. 2014
Vir: Arhiv Gimnazije Kranj

6.3.3. MATURANTSKI PLES

Nekakšna predhodnica maturantskega plesa je bila valeta, ki ima tudi daljšo tradicijo. Posamezni razredi so se dobili v raznih gostilnah v okolici Kranja (Podvin, Kokrica, Radovljica, Šmarjetna gora, Bela, Preddvor) in imeli nekakšen zaključni večer z razrednikom. Običajno so povabili tudi druge profesorje, vendar so se le redki odzvali njihovem vabilu. Zabava se je vedno zavlekla pozno v noč ali v zgodnje jutro. Kasneje, v začetku 90-ih let se valeta ni odvijala klasično v gostišču, ampak so priredili piknik.

Začetki maturantskega plesa segajo v 60. leta, ko je le ta nadomestil valeta. Organiziran je bil za vse maturante skupaj s starši, profesorji in ravnateljem. Na vsakem maturantskem plesu so pripravili slavnostni govor, nato pa je ena izmed dijakinj zaplesala otvoritveni ples z ravnateljem, potem je zaplesal še ostali učiteljski zbor z dijaki. Sledil je ples maturantk s svojimi očeti in ples maturantov s svojimi mamami. Nato se je ples prosto odvijal naprej z nastopom orkestra do zgodnjih jutranjih ur.

Leta 1966 in 1967 so imeli ples v avli občinske skupščine, kjer so dekleta prodajala sendviče in pijačo. Očiten porast standarda je viden v 70-ih, saj se razvijejo slavnostne večerje, ki se dogajajo v hotelih (hotel Creina, hotel Golf Club na Bledu, Festivalna dvorana).

Po letu 1982 so se v okviru maturantskega plesa pričele pojavljati družabne točke, kot so srčkov ples in prodaja torte, kar pa je dogajanje le še popestrilo.

Tradicija maturantskega plesa se je ohranila tudi do danes. Gre za dogodek s katerim maturantje slavijo konec šolanja. Navadno je maturantski ples v mesecu maju. Maturantje oblečejo svečane obleke in na dogodek povabijo profesorje, starše in bližnje prijatelje ali sorodnike.

6.3.4. MATURANTSKI SPREVOD

Maturantski sprevod se je prvič pojavil pred 2. svetovno vojno, dokončno pa se je uveljavil po njej. Pri slovesu je osrednja pogrebna slovesnost. Po šoli pa dijaki pripravijo izvirne osmrtnice.

Dijaki so danes oblečeni v maturantske obleke, medtem ko je bilo v preteklosti nekoliko drugače. Dekleta so bila oblečena v temne obleke, kasneje pa so jih zamenjala z belimi. Fantje so nosili črne frake in cilindre, črna barva pa je odražala zrelost in ne žalovanje. Vsi bodoči maturantje so imeli pripete nageljne.

Slika 9: OBLAČILA NEKOČ
Vir: Nataša Kne

Slika 10: OBLAČILA DANES
Vir: Arhiv Gimnazije Kranj

Postavljena je tudi častna straža, in sicer ob vznožju starega gimnazijskega stopnišča, sestavljena iz štirih četrtošolcev, ki straži krsto. V preteklosti so dijaki nižjih letnikov stražarje provocirali, jih poskušali spraviti v smeh ali pa jim celo ukrasti krsto. Danes so dijaki nižjih letnikov lepo vzgojeni in ne povzročajo težav.

Medtem imajo ostali četrtošolci častni spreved po šoli z bobnarjem na čelu. Prepevajo Venerabilis barba Capucinatorum, kar v prevodu pomeni O, častitljiva brada kapucinova.

Slika 11: ČASTNA STRAŽA L. 2016

Vir: Arhiv Gimnazije Kranj

Slika 12: ČASTNI SPREVED Z BOBNANJEM PO ŠOLI L. 2016

Vir: Arhiv Gimnazije Kranj

Sledi predaja ključa tretjim letnikom. Nekdaj so ob predaji ključa od nižjih razredov zahtevali denar in pijačo, danes pa četrtošolci za dijake tretjih letnikov pripravijo preizkušnje v večnamenskem prostoru, kjer je bilo nekoč dvorišče.

Slika 13: KJUČ NEKOČ

Vir: Nataša Kne

Slika 14: KLJUČ DANES

Vir: Nataša Kne

Četrtošolci se s paradnim korakom odpravijo na slovesni maturantski sprevod do Prešernovega kipa, kjer zapojejo maturantsko himno Gaudeamus igitur. Nekdaj so Gaudeamus prepevali pred Prešernovo hišo, saj spomenika še ni bilo.

Na čelu sprevoda so bandera, boben, ključ, globus in sova ter krsta . Po sprevodu dijaki krsto odložijo na gimnazijskem vrtu in zaplešejo četvorko na gimnazijskem dvorišču. Predsedniki četrtih letnikov nato z baklami zažgejo krsto in simbolno slovo od četrtega letnika je tako opravljeno. V preteklosti krste niso sežigali, temveč je le ta prehajala iz generacije v generacijo ali pa so jo zakopali na gimnazijskem vrtu.

Slika 15: SPREVOD SKOZI KRANJ NEKOČ
Vir: Nataša Kne

Slika 16: SPREVOD SKOZI KRANJ DANES
Vir: Nataša Kne

6.3.5. MATURA

Prvo maturo so dijaki Gimnazije Kranj odpisali l. 1901.

V preteklosti so maturo opravljali iz slovenskega jezika, matematike, zgodovine, tujega jezika in enega izbirnega predmeta. Opravljala se je pisno in ustno. Vsem je veliko pomenila, kljub temu, da so pred njo občutili strah in začutili veliko olajšanje po opravljeni maturi.

Danes dijaki Gimnazije Kranj, v četrtem letniku opravljajo splošno maturo. Gre za državni izpit, ki ga opravljajo po celotni Sloveniji hkrati in pod enakimi pogoji. Dijak opravlja maturo iz matematike (le ta se lahko opravlja na dveh nivojih), slovenščine, tujega jezika in dveh izbirnih predmetov. Z opravljeno splošno maturo kandidati po opravljeni gimnaziji ali maturitetnem tečaju pridobijo srednjo izobrazbo.

Za strokovno pripravo, organizacijo in izvedbo mature na državni ravni skrbijo maturitetni organi in Državni izpitni center, znotraj šole pa šolska maturitetna komisija za splošno maturo in šolske izpitne komisije za splošno maturo.

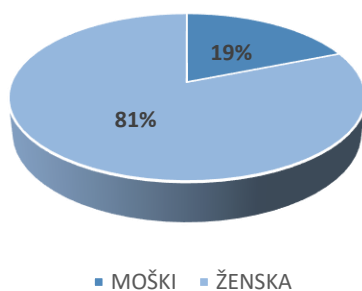
Leta 2001 je Gimnazija Kranj praznovala 100 let prve mature. Ob tej priložnosti so na gimnaziji izdali knjigo Gimnazija Kranj in stoletje njenih matur, avtorja mag. Valentina Pivka, dolgoletnega ravnatelja Gimnazije.

7. ANKETIRANJE

Anketirala sem 76 dijakov Gimnazije Kranj, od tega 44 četrtošolcev in 32 prvošolcev.

7.1. REZULTATI IN ANALIZA ANKETE

Graf 1: SPOL ANKETIRANCEV

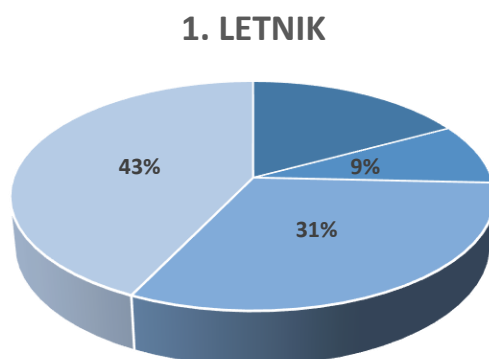

V raziskavi je sodelovalo več žensk kot pa moških. Anketiranci so bili v povprečju stari 17,5 let.

Da bi kasneje lažje in kakovostnejše primerjala generaciji prvošolcev in četrtošolcev sem v nadaljevanju rezultate ankete razdelila na rezultate prvih in rezultate četrth letnikov. Na ta način so podobnosti in odstopanja vidikov na iniciacije še bolj prišla do izraza.

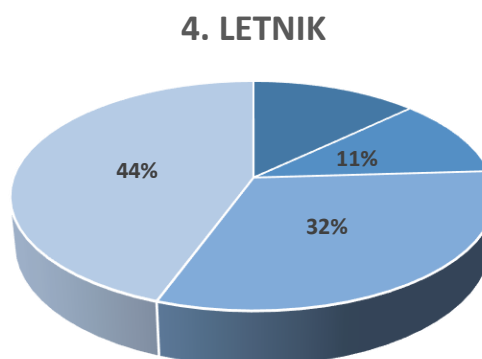
7.1.1. KATERA OD INICIACIJ NA GIMNAZIJI KRANJ ZATE PREDSTAVLJA NAJVEČJI STRES?

GRAF 2: KATERA OD INICIACIJ NA GIMNAZIJI KRANJ ZATE PREDSTAVLJA NAJVEČJI STRES? REZULTATI 1. LETNIKA

- FAZANIRANJE
- MATURANTSKA ESKURZIJA
- MATURANTSKI PLES
- MATURA

GRAF 3: KATERA OD INICIACIJ NA GIMNAZIJI KRANJ ZATE PREDSTAVLJA NAJVEČJI STRES? REZULTATI 4. LETNIKA

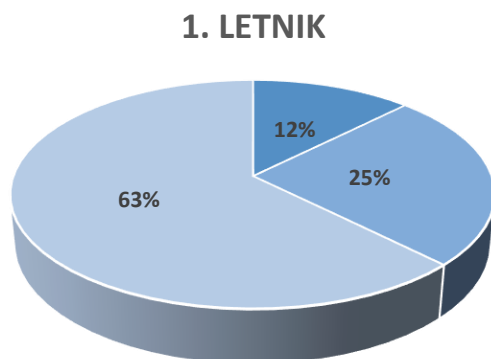

- FAZANIRANJE
- MATURANTSKA ESKURZIJA
- MATURANTSKI PLES
- MATURA

Največji stres za dijake predstavlja matura, sledi maturantski ples.

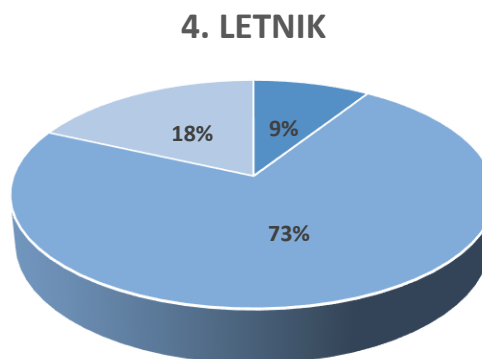
7.1.2. V KATEREM OD DOGODKOV ODIGRAJO NAJPOMEMBNEJŠO VLOGO STARŠI?

GRAF 4: V KATEREM OD DOGODKOV ODIGRAJO NAJPOMEMBNEJŠO VLOGO STARŠI? REZULTATI 1. LETNIKA

- FAZANIRANJE
- MATURANTSKA ESKURZIJA
- MATURANTSKI PLES
- MATURA

GRAF 5: V KATEREM OD DOGODKOV ODIGRAJO NAJPOMEMBNEJŠO VLOGO STARŠI? REZULTATI 4. LETNIKA

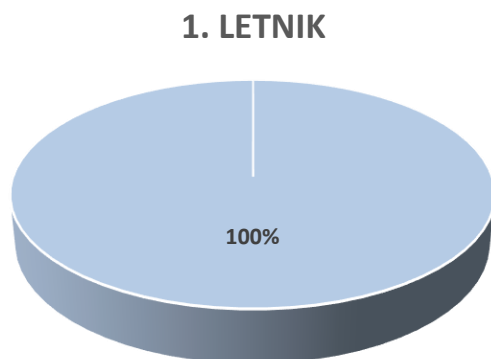

- FAZANIRANJE
- MATURANTSKA ESKURZIJA
- MATURANTSKI PLES
- MATURA

Več kot polovica prvošolcev meni, da starši najpomembnejšo vlogo odigrajo pri maturi, medtem ko kar 73% četrtošolcev meni, da imajo starši najpomembnejšo vlogo pri maturantskem plesu.

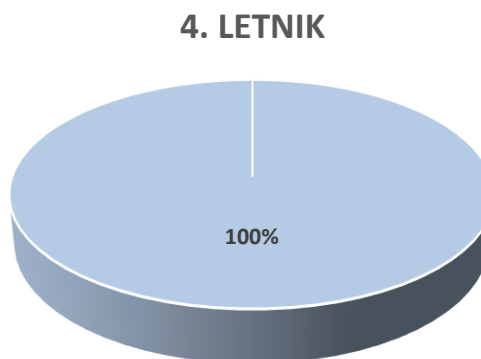
7.1.3. V KATEREM OD DOGODKOV ODIGRAJO NAJPOMEMBNEJŠO VLOGO PROFESORJI?

GRAF 6: V KATEREM OD DOGODKOV ODIGRAJO NAJPOMEMBNEJŠO VLOGO PROFESORJI? REZULTATI 1. LETNIKA

- FAZANIRANJE
- MATURANTSKA ESKURZIJA
- MATURANTSKI PLES
- MATURA

GRAF 7: V KATEREM OD DOGODKOV ODIGRAJO NAJPOMEMBNEJŠO VLOGO PROFESORJI? REZULTATI 4. LETNIKA

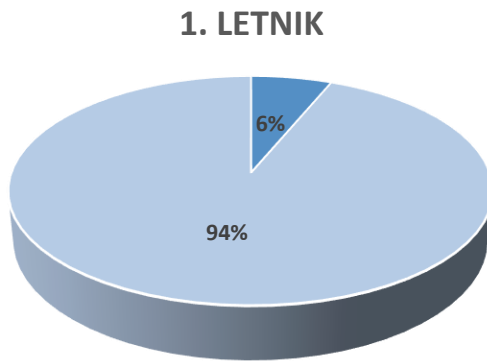

- FAZANIRANJE
- MATURANTSKA ESKURZIJA
- MATURANTSKI PLES
- MATURA

Dijaki menijo, da imajo profesorji najpomembnejšo vlogo pri maturi.

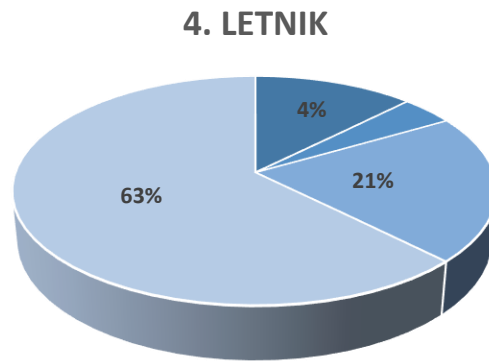
7.1.4. KATERI OD OBREDOV JE ZATE NAJPOMEMBNEJŠI, OZIROMA TI PREDSTAVLJA NAJVEČJO PRELOMNICO?

GRAF 8: KATERI OD OBREDOV JE ZATE NAJPOMEMBNEJŠI, OZIROMA TI PREDSTAVLJA NAJVEČJO PRELOMNICO? REZULTATI 1. LETNIKA

- FAZANIRANJE
- MATURANTSKA EKSURZIJA
- MATURANTSKI PLES
- MATURA

GRAF 9: KATERI OD OBREDOV JE ZATE NAJPOMEMBNEJŠI, OZIROMA TI PREDSTAVLJA NAJVEČJO PRELOMNICO? REZULTATI 4. LETNIKA

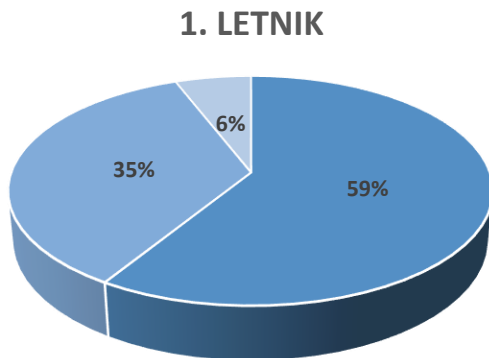

- FAZANIRANJE
- MATURANTSKA EKSURZIJA
- MATURANTSKI PLES
- MATURA

Najpomembnejšo prelomnico v življenju gimnazijcev predstavlja matura, sledi maturantski ples.

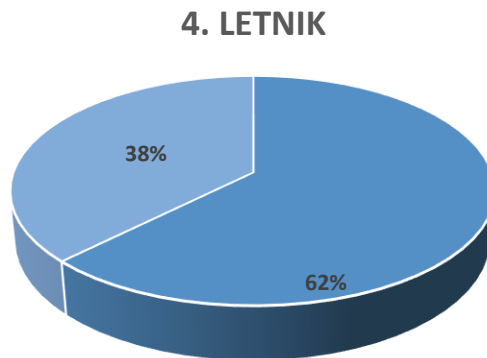
7.1.5. KATEREGA DOGODKA SE NAJBOLJ VESELIŠ?

GRAF 10: KATEREGA DOGODKA SE NAJBOLJ VESELIŠ?
REZULTATI 1. LETNIKA

- FAZANIRANJE
- MATURANTSKA EKSURZIJA
- MATURANTSKI PLES
- MATURA

GRAF 11: KATEREGA DOGODKA SE VAJBOLJ VESELIŠ?
REZULTATI 4. LETNIKA

- FAZANIRANJE
- MATURANTSKA EKSURZIJA
- MATURANTSKI PLES
- MATURA

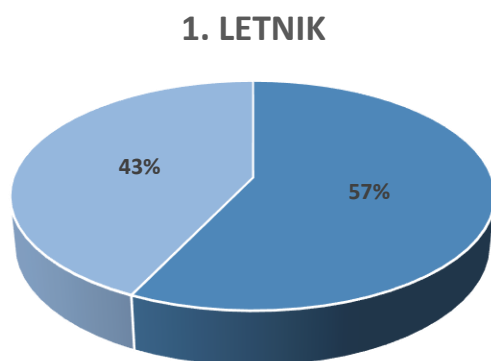
Največ dijakov se veseli maturantske ekskurzije, sledi maturantski ples, nekateri prvošolci pa se veselijo celo mature.

7.1.6. PREPOZNAŠ ŠE KAKŠEN DOGODEK, KI BI GA DODAL NA SEZNAM OBREDOV IN INICACIJ NA GIMNAZIJI KRANJ?

Pri tem vprašanju so anketiranci najpogosteje omenili predajo ključa in sežig krste. Nekateri so navedli tudi tabore, ki potekajo v okviru šolanja na Gimnaziji Kranj.

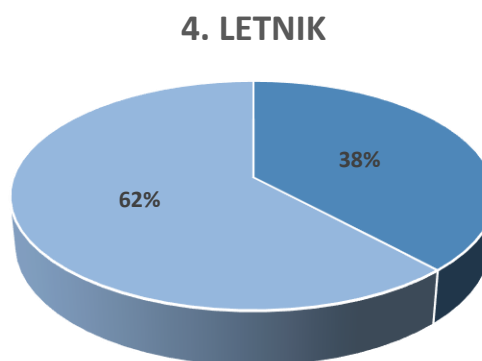
7.1.7. KATEREGA LETA JE BILA PRVA MATURA NA GIMNAZIJI KRANJ?

GRAF 12: KATEREGA LETA JE BILA PRVA MATURA NA GIMNAZIJI KRANJ? REZULTATI 1. LETNIKA

■ LETA 1901 ■ DRUGO

GRAF 13: KATEREGA LETA JE BILA PRVA MATURA NA GIMNAZIJI KRANJ? REZULTATI 4. LETNIKA

■ LETA 1901 ■ DRUGO

Preseneča podatek, da več kot polovica prvošolcev ve navesti, kdaj je bila prva matura na Gimnaziji Kranj, medtem ko več kot polovica četrtošolcev tega podatka ne zna navesti.

7.1.8. KATERI PREDMETI SO DEL MATURANTSKEGA SPREVODA?

Pri tem vprašanju so četrtošolci navedli globus, krsto, sovo, ključ, ravnilo oziroma geotrikotnik, knjigo in boben. Prvošolci pa so navedli le globus in sovo.

8. ZAKLJUČEK

Ob pojmu iniciacije po navadi najprej pomislimo na obredoslovje, kjer so plemenske skupnosti izvajale določene obrede, po katerih naj bi mladi postali odrasli. Če to prevedemo v današnji čas, bi danes iniciacija bržkone bila povezljiva s šolo. Torej, narediti šolo, pridobiti izobrazbo, in s tem ustvariti možnost za zaposlitev in posledično samostojno pot.

Če pa se spustimo še nekoliko globlje, in pod drobnogled vzamemo šolanje samo, vidimo, da je tudi znotraj šolanja kar nekaj dogodkov, ki vplivajo na mlade in na njihovo življenje. Med temi sem sama kot iniciacije na Gimnaziji Kranj prepoznala krst prvošolcev, maturantsko ekskurzijo, maturantski ples, maturantski spreved in maturo.

Matura je vedno predstavljala nekakšen zrelostni izpit. Izpit s katerim vsak prestopi v nov prag svojega življenja. Gre za dogodek, s katerim opraviš srednjo izobrazbo in začneš na novo. Na novi šoli, na novem programu.

Maturantski običaji in navade pa so bile že od vsega začetka pomemben obred gimnazijcev. V večjem delu so se držali običajev, ki so se tradicionalno prenašali iz generacije v generacijo. Pomemben del obreda so predstavljala oblačila maturantov, ki so se spreminjala skozi čas. Od slavnostnih oblačil, frakov in cilindrov, dolgih črnih ženskih oblek, preko svobodnejših v sedemdesetih letih, ko so imela dekleta obleke v nežnejših barvah, fantje pa še vedno frake, do prehoda na kavbojke in enotne majice, kar se je začelo s pridružitvijo ostalih srednjih šol. Danes dijaki oblečejo maturantske obleke, mnoge maturantke pa poskrbijo tudi za profesionalno ličenje in frizuro.

Izvedla sem anketo med dijaki prvih letnikov in dijaki četrtn letnikov Gimnazije Kranj. Ugotovila sem ,da dijaki prvih letnikov menijo, da imajo starši najpomembnejšo vlogo pri maturi, medtem, ko četrtošolci menijo, da imajo starši najpomembnejšo vlogo pri maturantskem plesu. Po tem lahko tudi sklepam, da so učenci četrtn letnikov bolj odrasli in se zavedajo, da so rezultati mature odvisni od njih samih. Zavedajo se pomoči staršev pri svečanosti maturantskega plesa.

Dijaki prvih in četrtn letnikov so stoodstotno prepričani, da imajo pri maturi najpomembnejšo vlogo profesorji. Dobro delo skozi vsa štiri leta, povezanost in dobra komunikacija med dijaki in profesorji, se pokažejo pri opravljanju mature, zato dijaki menijo, da je dober profesor tudi

zagotovilo uspeha na maturi. S tem podatkom lahko tudi delno potrdim mojo drugo hipotezo, ki sem jo zapisala v začetku raziskovanja. Profesorji, po mnenju dijakov, odigrajo najpomembnejšo vlogo na maturi, a vloga staršev je pri maturantskem plesu večja – tako menijo dijaki četrtega letnika.

Najpomembnejšo prelomnico v življenju gimnazijcev jim predstavlja matura. O tem so dijaki, ki obiskujejo prvi letnik popolnoma prepričani, saj je njihov cilj opraviti maturo in nadaljevati s študijem. Tudi dijakom četrth letnikov je najpomembnejša prelomnica matura, čeprav je delež nekoliko nižji, kot pri prvošolcih. Ob tem se četrtošolci zavedajo, da so že proti koncu šolanja na Gimnaziji Kranj in da je matura le še zaključek njihovega izobraževanja. Zato jim je pomemben tudi slavnostni zaključek z maturantskim plesom.

Dijakom prvih letnikov, kot tudi dijakom četrth letnikov povzroča največji stres ravno matura. Matura je zaključek izobraževanje, potrditev uspešnosti in tudi vstopnica za nadaljevanje izobraževalne poti. Zato se dijaki zavedajo njene pomembnosti. Pomembno jim je, da jo uspešno opravijo, zato do nje pristopajo zelo odgovorno, kar je včasih tudi stresno. Poleg mature dijakom stres povzroča tudi maturantski ples, saj so priprave nanj lahko tudi precej zahtevne. S tem sem potrdila mojo prvo hipotezo, da največji stres dijakom predstavlja matura.

Med vsemi obredi in dogodki, ki čakajo dijake se tako prvošolci, kot četrtošolci najbolj veselijo maturantske ekskurzije, saj je maturantska ekskurzija posebno doživetje, na kateri se dijaki poleg spoznavanja novih krajev in običajev še bolj povežejo med seboj in s profesorji.

Med dijaki so zelo priljubljeni tudi tabori, ki potekajo v okviru šolanja na Gimnaziji Kranj, zato bi jih dodali na seznam obredov in iniciacij na Gimnaziji Kranj. Tabori so za učence pomemben dogodek, pri spoznavanju samega sebe, sposobnosti vključevanja v družbo, navezovanja stikov s sovrstniki in sposobnosti preživljanja v naravi.

Med anketo me je presenetil podatek, da polovica prvošolcev ve, da je bila prva matura na Gimnaziji Kranj leta 1901, medtem, ko več kot polovica četrtošolcev tega podatka ne zna navesti. Četrtošolci, ki so si ogledali že več maturantskih sprevodov vedo navesti, da so globus, krsta, sova, ključ, ravnilo, oziroma geotrikotnik, knjiga in boben del maturantskega sprevoda. Medtem, ko prvošolci znajo navesti le globus in sovo. Pri tem lahko delno potrdim zadnjo

hipotezo, saj četrtošolci poznajo predmete, ki so del maturantskega sprevoda, medtem ko jih prvošolci v znanju zgodovine Gimnazije Kranj prekašajo.

Gimnazija Kranj je elitna šola. Njena elitnost izvira iz tradicije. Je šola, ki je preživela različne države, različne politične sisteme in ideologije. Vse to jo je utrjevalo kot osrednjo vzgojno in izobraževalno ustanovo na Gorenjskem. Hkrati je kulturna ustanova, ki je dala ogromno, ne le Kranjčanom temveč tudi nasploh slovenski kulturi. Del tradicije in kulturnega izročila pa so seveda tudi obredi in iniciacije.

Gimnazija Kranj je šola tradicije, šola ki je preživela različne države, različne politične sisteme. Vse to jo je utrjevalo kot osrednjo vzgojno in izobraževalno ustanovo na Gorenjskem.

Obredi ali iniciacije na Gimnaziji Kranj so bili že v preteklosti pomembni dogodki za dijake, profesorje, starše in širšo skupnost. Po njej so se zgledovale tudi ostale učne ustanove v bližnji in širši okolici.

Tega se zavedamo tako dijaki, kot profesorji in starši sedanjih generacij Gimnazija Kranj. Poskrbeti moramo, da se bodo obredi ali iniciacije nadaljevale tudi v prihodnosti in bodo lepa popotnica za dijake na poti njihovega odraščanja.

9. VIRI IN LITERATURA

- Pivk, D. Gimnazija Kranj: 1810-2010: dvesto let od začetka gimnazijskega izobraževanja v Kranju. Kranj: Gimnazija, 2010. ISBN 978-961-269-281-0
- Kočoska, S. in Petrinjak, R.. Maturirali smo na kranjski gimnaziji. Kranj: Gorenjski glas, 1993.
- Bogataj, J. Gaudeamus igitur: šege in navade maturantov na Slovenskem. Ljubljana: Državni izpitni center, 1997. ISBN 961-6120-60-3
- Govekar, M. Disciplina in vzgojni režim na Slovenskem v letih 1849-1914. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 2001. ISBN 86-7207-137-9
- Krek, J. Gimnazija v Sloveniji na začetku 21. stoletja: med množičnim vpisom in zagotavljanjem kakovosti znanja. Ljubljana: Pedagoški inštitut, 2011. ISBN 978-961-270-102-4
- Rant, M. Dragocena najdba. Kranjčanka: priloga Gorenjskega glasa za Mestno občino Kranj, 2017, let. 20, št. 3, str. 15.
- Rant, M. Izjemna najdba v časovni kapsuli. Gorenjski glas: Gorenjski časnik od leta 1947, 2017, št. 20, str. 1-4.
- Gimnazija Kranj. Wikipedia. org (online). Dostopno 7. 1. 2017 na naslovu https://sl.wikipedia.org/wiki/Gimnazija_Kranj.
- Zakaj pa ne mednarodna matura. Mestomladih.si (online). Dostopno 7. 1. 2017 na naslovu: <http://www.mestomladih.si/dijaski-os/clanki/zakaj-pa-ne-mednarodna-matura/>.
- Iniciacija. Bos.zrc-sazu.si/sskj (online). Dostopno 16. 12. 2016 na naslovu: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=iniciacija&hs=1

KAZALO SLIK

Slika 1: GIMNAZIJA KRANJ NEKOČ.....	11
Slika 2: GIMNAZIJA KRANJ DANES.....	11
Slika 3: BAKRENA SKRINJICA.....	12
Slika 4: VSEBINA BAKRENE SKRINJICE	12
Slika 5: PRVOŠOLCI NA KRSTU	13
Slika 6: POGOSTITEV PO KRSTU PRVOŠOLCEV	13
Slika 7: DIJAKI NA MATURANTSKI ESKURZIJI.....	14
Slika 8: MATURANTSKA ESKURZIJA L. 2014	14
Slika 9: OBLAČILA NEKOČ	16
Slika 10: OBLAČILA DANES.....	16
Slika 11: ČASTNA STRAŽA L. 2016	17
Slika 12: ČASTNI SPREVOD Z BOBNANJEM PO ŠOLI L. 2016	17
Slika 13: KJUČ NEKOČ	17
Slika 14: KLJUČ DANES.....	17
Slika 15: SPREVOD SKOZI KRANJ NEKOČ	18
Slika 16: SPREVOD SKOZI KRANJ DANES	18

KAZALO GRAFOV

Graf 1: SPOL ANKETIRANCEV	20
GRAF 2: KATERA OD INICIACIJ NA GIMNAZIJI KRANJ ZATE PREDSTAVLJA NAJVEČJI STRES? REZULTATI 1. LETNIKA.....	21
GRAF 3: KATERA OD INICIACIJ NA GIMNAZIJI KRANJ ZATE PREDSTAVLJA NAJVEČJI STRES? REZULTATI 4. LETNIKA.....	21
GRAF 4: V KATEREM OD DOGODKOV ODIGRAJO NAJPOMEMBNEJŠO VLOGO STARŠI? REZULTATI 1. LETNIKA.....	22
GRAF 5: V KATEREM OD DOGODKOV ODIGRAJO NAJPOMEMBNEJŠO VLOGO STARŠI? REZULTATI 4. LETNIKA.....	22
GRAF 6: V KATEREM OD DOGODKOV ODIGRAJO NAJPOMEMBNEJŠO VLOGO PROFESORJI? REZULTATI 1. LETNIKA.....	23
GRAF 7: V KATEREM OD DOGODKOV ODIGRAJO NAJPOMEMBNEJŠO VLOGO PROFESORJI? REZULTATI 4. LETNIKA.....	23
GRAF 8: KATERI OD OBREDOV JE ZATE NAJPOMEMBNEJŠI, OZIROMA TI PREDSTAVLJA NAJVEČJO PRELOMNICO? REZULTATI 1. LETNIKA.....	24
GRAF 9: KATERI OD OBREDOV JE ZATE NAJPOMEMBNEJŠI, OZIROMA TI PREDSTAVLJA NAJVEČJO PRELOMNICO? REZULTATI 4. LETNIKA.....	24
GRAF 10: KATEREGA DOGODKA SE NAJBOLJ VESELIŠ? REZULTATI 1. LETNIKA	25
GRAF 11: KATEREGA DOGODKA SE VAJBOLJ VESELIŠ? REZULTATI 4. LETNIKA	25
GRAF 12: KATEREGA LETA JE BILA PRVA MATURA NA GIMNAZIJI KRANJ? REZULTATI 1. LETNIKA	26
GRAF 13: KATEREGA LETA JE BILA PRVA MATURA NA GIMNAZIJI KRANJ? REZULTATI 4. LETNIKA	26

10. PRILOGE

10.1. ANKETNI VPRAŠALNIK

ANKETA – GIMNAZIJC

1. Katera od iniciacij na Gimnaziji Kranj zate predstavlja največji stres?
2. V katerem od dogodkov odigrajo najpomembnejšo vlogo starši?
3. V katerem od dogodkov odigrajo najpomembnejšo vlogo profesorji?
4. Kateri od obredov je zate najpomembnejši, oziroma ti predstavlja največjo prelomnico?
5. Prepoznaš še kakšen dogodek, ki bi ga dodal na seznam obredov in iniciacij na Gimnaziji Kranj?
6. Katerega leta je bila prva matura na Gimnaziji Kranj?
7. Kateri predmeti so del maturantskega sprevoda?